

SASTAMALA GREGORIANA
14.7.2023 KLO 19.00
SASTAMALAN PYHÄN MARIAN KIRKKO



Epitaph for A Green Lover

Héloïse Bernard (FR/US)
The Linarol Consort of Viols (UK)
Alison Kinder
Claire Horáček
Timothy Lin
David Hatcher

*Tervetuloa elämysten matkalle Sastamala Gregorianaan! Konserteissamme voit matkata menneeseen ja kuulla menneisyyden äänen.
Tämän vuoksi pyydämme, että esityksen aikana ei kuvata, nauhoiteta tai käytetä matkapuhelinta.*

*Welcome to experience the magic of Sastamala Gregoriana! In our concerts you can hear the echoes from the past.
Therefore, we kindly ask you to switch off your mobile phone. Recording or photography during the concert is not allowed.*

OHJELMA | PROGRAMME

Tous le regretz

Antoine Brumel (c.1460 - c.1512)

Varhainen elämä ja lapsuus Ranskassa | Early life, childhood in France

Belle pour l'amour de vous

Josquin Desprez (c.1450/55 - 1521)

Si dedero

Alexander Agricola (1446 - 1506)

Vray dieu qui me confortera

Antoine Bruhier (fl. 1504 - 1517)

Bassedance: L'Esperance de Bourbon

Anon.

Petite camusette

Johannes Ockeghem (1410 - 1497)

Avioliitot, pettymykset, surut | Marriages, disappointments, grief

Doleo super te

Pierre de la Rue (c.1452 - 1518)

Plus nulz regretz

Josquin Desprez (c.1450/55 - 1521)

Bassedance: La dance de Cleves

Anon.

Mijn hert altijd

Pierre de la Rue (c.1452 - 1518)

väliaika | intermission, 30 min

Valtaa, voimaa, hovielämää | Regency, Power, Court life

Bassedance: La Frantoise nouvelle

Anon.

Me fauldra il

Anon.

Bassedance: La Spagna

Johannes Ghiselin (1491 - 1507)

Du tout plongiet/Fors seulement

Antoine Brumel (c.1460 - c.1512)

Soubz ce tumbrel

Anon. (Pierre de la Rue?)

Kuolema | Death

Plaine de deuil

Dulces exuviae

Marbrianus de Orto (c.1460 - 1529)

Cueurs desolez/Dies illa

ESITTELY | INTRODUCTION

Margareeta Itävaltalainen oli Maria Burgundilaisen ja Maksimilian I:n, Pyhän saksalais-roomalaisen imperiumin keisarin, tytär: saksalaisten kansojen valtakunnan hallitsija, joka ulottui aina Itämeren rannoilta nykyisen Italian pohjoisosiin.

Margareetan ollessa kaksivuotias, hänen isänsä ja Ranskan Ludvig XI:n vuonna 1482 tekemän Arrasin sopimuksen ehtojen mukaisesti hänet kihlattiin Dauphin Kaarlle vuonna 1483. Myöhemmin samana vuonna Ludvig kuoli, ja Dauphin nousi valtaistuimelle Kaarle VIII:na. Margareeta lähetettiin Ranskaan kasvatettavaksi ranskalaiseen hoviin, ja häntä kohdeltiin siitä lähtien Ranskan kuningattarena, ja hänen kasvatuksensa oli Kaarlen vanhemman siskon Annan valvonnassa. Seuraavien kahdeksan vuoden aikana lapsen oli tarkoitus oppia osoittamaan aitoa kiintymystä kaksitoista vuotta vanhempaan kihlattuunsa. Vuonna 1491 Kaarle oli kuitenkin ahne aluevaltausten saamiseksi, minkä vuoksi hän purki kihlauksensa Margareetan kanssa ja avioitui Margareetan äitipuolen Annen, Bretagne'n herttuattaren kanssa poliittisista syistä. Ranskan hovi oli lakannut kohtelemasta Margareetaa kuningattarena vuoden 1491 alkupuolella. Bretagne'n herttuatar oli naitettu Margareetan isälle valtakirjalla, mutta heidän avioliittonsa oli mitätöity. Margareeta palasi isoäitipuolensa hoviin vasta kesäkuussa 1493, toukokuussa allekirjoitetun Senlisin sopimuksen jälkeen. Margareeta loukkaantui Kaarlen toimista niin, että tunsu jatkossa kestävää paheksuntaa Ranskaa kohtaan. Kaarle VIII:n kunnianhimo ja laajentumispolitiikka johtivat siihen, että ympäröivät Euroopan valtiot muodostivat suuren puolustusliiton, johon osallistuivat Englannin Henrik VII, Aragonian ja Kastilian Ferdinand ja Isabella, Maksimilian I, paavi Aleksanteri VI, Venetsian tasavalta ja Milanon herttua Ludovico Sforza. Liiton sinetöimiseksi järjestettiin avioliittoja, ja Margareeta ja hänen veljensä Filip Komea naitettiin Ferdinandin ja Isabellan lasten, Kastilian Johanneksen ja Johannan kanssa. Espanjasta purjehti laivasto, joka vei Johannan Flanderiin vuonna 1496, ja pian sen jälkeen hänet vihittiin Filipin kanssa Lillessä.

Seuraavana vuonna Margareeta lähti saman laivaston mukana Flushingista Espanjaan. Myrskyisän matkan jälkeen, jonka aikana Margareetan laiva joutui pakenemaan Southamptoniin, laivasto saapui Santanderiin maaliskuussa 1497, ja häät pidettiin palmusunnuntaina 3. huhtikuuta. Sekä flaamilaisen että espanjalaisen hovin kronikoitsijat huomauttavat, että hääjuhlissa oli nähtävissä kahden kulttuurin silmiinpistäviä eroja. Espanjalainen kronikoitsija Abarca kirjoittaa:

"...ja vaikka he jättivät prinsessalle kaikki palvelijansa, vapauden käyttäytymisessä ja ajanvietteessä, häntä varoitettiin, että seremoniallisissa asioissa hän ei saisi kohdella kuninkaallisia henkilöitä ja suurmiehiä Itävallan, Burgundin ja Ranskan kuningashuoneiden tavanomaisella tuttavallisuudella ja avoimuudella, vaan Espanjan kuninkaille ja valtakunnille tyypillisellä vakavuudella ja mitoitetulla arvokkuudella..."

Ferdinandin ja Isabellan hovin loiston ja vaikutusvallan ollessa huipussaan, rauhanneuvottelujen edetessä ja Margareetan odottaessa ensimmäistä lastaan kaikki näytti viimein olevan hyvin. Mutta Margareetan elämä, jota suru ja epätoivo vaivasivat, oli muuttumassa jälleen. Matkalla juhlimaan sisarensa avioliittoa Portugalin kuninkaan kanssa vuonna 1497 Johannes sairastui kuolettavasti. Syntymättömän lapsensa puolesta Margareetan lääkärit estivät häntä tapaamasta Johannesta, joten kun hän 4. lokakuuta vihdoinkin pääsi tapaamaan miestänsä ja suuteli tätä, oli liian myöhäistä, ja Margareeta huomasi miehen olevan jo kylmä huuliltaan. Pian tämän jälkeen, 8. joulukuuta, hänen ennenaikainen tyttärensä syntyi kuolleena. Seuraavana vuonna kuoli Johanneksen sisar, Portugalin kuningatar, ja hänen nuori poikansa seurasi häntä hautaan kaksi vuotta myöhemmin. Näiden traagisten varhaiskuolemien sarja jätti Johannan, Margareetan källyn, Aragonian ja Kastilian yhdistettyjen kuningaskuntien ainoaksi perijäksi.

Ferdinandin ja Isabellan hänelle osoittamasta lämpimästä kiintymyksestä huolimatta Margareeta palasi Itävaltaan vuonna 1499, jossa hän asui isänsä hovissa kaksi vuotta ja opetteli saksalaisen hallinnon yksityiskohtia. Tänä aikana hän sai avioliittohakemuksia lukuisilta valtionpäämiehiltä, muun muassa Puolan, Skotlannin ja Englannin kuninkailta sekä Walesin prinssiltä Henrikiltä, josta

myöhemmin tuli Henrik VIII. Hän vastusti kaikkia ehdotuksia ja suostui lopulta avioliittoon Savoijin herttuan Philibert II:n, "Komean", kanssa. Hänet vihittiin avioliittoon 28. marraskuuta 1501 Dôlessa. Valtakirjalla solmitut avioliitot olivat erikoinen seremonia, jota hallitsijat suosivat usein Euroopassa, jossa matkustaminen oli vaarallista. Tässä tapauksessa Philibertin valtakirjalla avioitui hänen velipuolensa René "Savoijin paskiainen". Seremonian ytimessä Margareeta, joka oli puettu kultaiseen, karmiininpunaisella satiinilla vuorattuun kankaaseen ja koristeltu jalokivillä, asetettiin juhluvuoteelle. René, joka oli pukeutunut täyteen haarniskaan ja oli todistajien koko huoneen edessä, laskeutui hänen viereensä lyhyeksi hetkeksi. Sitten hän nousi sängystä, pyysi anteeksi, että oli häirinnyt Margareetan lepoa, ja vannoi uskollisuudenvalan Margareetalle uskollisena palvelijana. Hänet saateltiin pois huoneesta kiitoksin, ja vaivannäöstään hän sai kultaisen ja timanttisen sormuksen, ja näin Margareetan katsottiin menneen naimisiin. Dôlestä siirryttiin Romain-Motieriin, Pont d'Ainin linnaan, joka sijaitsi lähellä Bourgia noin kolmen kilometrin päässä Genevestä, jossa Philibert ja Margareeta tapasivat ensimmäisen kerran. Savoijin herttuakunnassa tehdyn laajan kiertomatkan jälkeen pari palasi Bourgiin vuonna 1503, jossa he viettivät todennäköisesti Margareetan elämän onnellisimmat vuodet. Vuonna 1504 Philibert, innokas metsästäjä, sairastui äkillisesti raskaan metsästyksen jälkeen. Päivien kuumeilun jälkeen hän lopulta sairastui ja kuoli Margareetan sylissä 10. syyskuuta. Margareeta asui edelleen Bourgissa, mutta eli eristäytynyttä elämää ja kirjoitti proosaa ja säkeitä, joissa kuvaili surunsa syvyyttä. Monet näistä teoksista (Tous les regretz, Plaine de duel, Cueurs désoléz ja Me fauldra-t-il) on sävelletty, ja ne esiintyvät Margareetan kahdessa kauniissa chansonnierissa, laulukirjassa, joista kaikki muut paitsi tämän konsertin tanssikappaleet ovat peräisin. Tämän voimakkaan surun aikana Margareeta omaksui myös tunnuslauseen, jota hän käytti koko loppuelämänsä ajan ja joka on kaiverrettu hänen hautansa sisäänkäynnin yläpuolelle: "Fortune. Infortune. Fort. Une", jonka on tulkittu tarkoittavan "Onni ja epäonni vahvistaa naista".

Samaan aikaan pohjoisessa Filip Komea ja hänen vaimonsa Johanna "Mielipuoli" olivat 7. tammikuuta 1506 lähteneet purjehtimaan kohti Espanjaa. Kastilian kuningatar Isabella oli kuollut, ja

Johannan oli haettava perintöään. Tuon talven "suuren myrskyn" vuoksi he joutuivat rantautumaan Englantiin, jossa Henrik VII otti heidät vastaan, kunnes heidän laivastonsa oli korjattu ja he pystyivät jälleen lähtemään matkaan, noin kolme kuukautta myöhemmin. Ovela Henrik neuvotteli (kiristi) vierailtaan kolme sopimusta. Ensimmäinen oli liittosopimus Burgundin kanssa, toinen oli avioehtosopimus hänen ja Margareetan välillä (Henrik oli ollut leski vuodesta 1503 lähtien), ja kolmas oli kauppasopimus, joka oli niin epäedullinen flaamien eduille, että se tunnettiin Alankomaissa nimellä Malus Intercursus. Maksimilian kirjoitti Henrikille Wienistä, että "hän oli kuullut suurella ilolla" avioliittojärjestelystä, mutta Margareeta ei ollut yhtä innostunut, ja hän kieltäytyi itsepintaisesti avioliitosta ja kirjoitti keisari-isälleen: "Vaikka olenkin tottelevainen tytär, en koskaan suostu näin kohtuuttomaan avioliittoon". Filip ja Johanna saapuivat Espanjaan huhtikuussa, mutta syyskuussa Filip sairastui vakavasti ja kuoli Burgosissa 25. päivä. Hän jätti jälkeensä kuusi lasta ja vaimon, joka oli jo sekaisin hovielämän ja juonittelun jatkuvasta paineesta. Hänen oli määrä jäädä kahden lapsensa kanssa Tordesillasiin loppuelämäkseen isänsä Ferdinandin vangiksi, eikä hän luopunut miehensä balsamoidusta ruumiista muutamaa kuukauteen tämän kuoleman jälkeen. Veljensä hautajaisia varten Margareeta sävelsi epitafin, hautasäkeen, jonka säkeet "Doleo super te, frater mi Philippe, Rex optime" Margareetan suosima säveltäjä Pierre de la Rue sävelsi myöhemmin. Filipin kuolema Espanjassa ja sitä seurannut Johannan vangitseminen jättivät heidän lapselleen Kaarlelle, joka oli tuolloin kuusivuotias, perittäväksi Burgundin ja Alankomaiden rikkaat ja strategisesti tärkeät maat. Margareeta todettiin pian kyvykkäimmäksi ja sopivimmaksi sijaishallitsijaksi hallitsemaan näitä hajanaisia ja toisinaan hankalia maakuntia. Hänen äidinkielensä oli ranska, ja hänen flaaminkielensä oli hyvä, mutta ennen kaikkea hän oli oppinut diplomatiansa hienovaraiseksi ja vivahteikkaaksi, koska hän oli vallanpitäjä ja hänellä oli itsenäinen mieli: hän osasi toimia miesten maailmassa. Filipin lyhyt hallituskausi oli ollut herttuakunnassa suhteellisen rauhallinen ja vauras, mutta hänen kuolemansa herätti vanhat riidat henkiin.

Hollantilaiset erosivat luonteeltaan flaaminkielisistä serkuistaan, vaikka heillä oli yhteinen kieli. Flanderilaiset ja hollantilaiset erottuivat syvemmin Artois'n, Hainault'n, Länsi-Flanderin,

Luxemburgin ja Franche Comtén ranskankielisistä kansoista. Vaikka Liège oli ranskankielinen, se oli liittoutunut Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan kanssa, kun taas Franche Comté oli läheisemmissä yhteyksissä sveitsiläisiin kuin hollantilaisiin, ja Limburgin ja Luxemburgin tulevaisuus oli tarkoitus erottaa selvästi hollantilaisista ja flaaminkielisistä maakunnista. Näin monimuotoisen kansan hallitsija tarvitsi valtavaa diplomaattista taitoa luodakseen kansallisen yhtenäisyyden tunteen. Englannin ja Habsburgien hovien pitkäaikainen halu ratkaista Henrik VII:n ja Margareetan avioliitto koetteli edelleen Margareetan päättäväisyyttä. Hänen vahvasta tahdostaan kertoo se, että huolimatta monista yrityksistä suostutella hänet, hän kieltäytyi liitosta järkähtämättömästi ja sanoi lopulta Henrikille tämän hoviin lähettämän lähettilään välityksellä, että hän oli tietoinen kuninkaan kiintymyksestä häneen ja tämän monista hyveistä ja että jos hän menisi uudestaan naimisiin, hän ei nai ketään muuta. Koska hän oli kuitenkin ollut kolme kertaa epäonninen edellisissä naimisiinmenoissaan, hän oli päättänyt, ettei menisi enää koskaan naimisiin. Hän uskoi olevansa kyvytön tuottamaan lapsia, joten hän ei olisi sopiva mies kuninkaalle. Henrik ja Maksimilian olivat jonkin aikaa tyytyväisiä sukujensa liittoon, joka toteutui, kun Henrikin tytär Maria kihlasi Kaarlen (liittoa ei koskaan toteutettu, kun vuonna 1514 tuli tärkeämmäksi, että 18-vuotias Maria avioitui Ranskan Ludvig XII:n kanssa, joka oli tuolloin 52-vuotias).

Aikalaiskertomuksista käy ilmi, että Margareeta piti Malinesin hovia yllä tavanomaisesta alakuloisuudestaan huolimatta, vaikka hän toimi sijaishallitsijana. Hän oli erittäin kiinnostunut taiteesta ja oli vankkumaton musiikin ja kuvataiteiden suojelija. Hänen monien aarteidensa joukossa oli Jacob van Eykin Arnolfini-häämuotokuva, joka on nykyään National Galleryssa, ja hänen tileistään käy ilmi, että hän palkkasi useita muusikoita, muun muassa rebecin, taborin ja viulunsoittajia. Hänen kirjastonsa oli yksi Euroopan suurimmista henkilökohtaisista kokoelmista, ja se sisälsi monia korvaamattomia käsikirjoituksia. Tämän illan esityksen tanssikappaleet on poimittu yhdestä tällaisesta käsikirjoituksesta, joka on kokoelma (tuolloin Burgundissa suosittuja) Bassedances-kappaleita, jotka on kirjoitettu kultaisella ja hopeisella kalligrafialla mustaksi värjätylle pergamentille, ja jotka ovat nykyään Belgian kuninkaallisessa kirjastossa Brysselissä.

Yksi merkittävä runo, jonka on kirjoittanut Margareetan hovirunoilija Jean Lemaire, kertoo vihreä papukaijasta, jonka Margareeta peri äitinsä kuoltua. Margareeta kiintyi lintuun, jolla oli ilmeisesti laaja sanavarasto. Vieraillessaan isänsä luona Saksassa, papukaija oli kuollut Flanderissa. Lemairen runossa "Epitaph sur l'Amant vert" vihreä rakastaja valittaa rakastajattarensa poissaoloa ja harkitsee itsemurhaa. Lopulta säälimätön lintu kutsuu rakastajattarensa haudastaan. Tämä viimeinen säkeistö sisältyy Pierre de la Ruen säveltämään merkittävään chansoniin.

Vuonna 1515 Kaarle tuli täysi-ikäiseksi. Vaikuttaa siltä, että hänen valtaantulonsa myönnettiin Maksimilianin asetuksella ilman, että Margareeta olisi kuultu etukäteen, ja hovin pöytäkirjoista ja kirjeenvaihdosta on todisteita siitä, että siirtymä oli hänelle vaikea. Kun Kaarle kuitenkin otti haltuunsa laajan valtakuntansa, hän huomasi, että häntä tarvittiin Espanjassa enemmän kuin Alankomaissa, ja vuoteen 1518 mennessä hän oli alkanut palauttaa huomattavaa valtaa Margareetalle. Vuonna 1519 keisari Maksimilian kuoli 60-vuotiaana punatautiin. Hänen ja Margareetan välit olivat olleet niin läheiset kuin tällaisen perheen jäsenille asetetut vaatimukset huomioon ottaen saattoi kuvitella. Isä ja tytär olivat usein vaihtaneet kirjeitä, joissa paljastettiin heidän intiimeimmät ajatuksensa ja huolenaiheensa Margareetalle ja hän allekirjoitti usein tyttärelleen osoitetut kirjeensä tavallisesti "Hyvä isäsi, Maksi".

Margareetan kuolema vuonna 1530 tuli yhtä ennenaikaisesti kuin ne tappiot, joita hän oli kärsinyt koko elämänsä ajan. Hänen viimeisten päiviensä yksityiskohdista on vain vähän tietoa, mutta erään Ainin munkin kirjoittamasta kertomuksesta löytyy seuraava kuvaus:

"Varhain aamulla 15. marraskuuta ennen ylösnousua Margareeta pyysi eräältä naisista lasillisen vettä. Piika toi hänelle juoman kristallipikarissa... mutta antoi sen pudota lähelle sänkyä, jossa se särkyi... Hän poimi varovasti kaikki sirpaleet, mutta yksi palanen oli piilossa Margareetan kirjaillussa tossussa. Kun prinsessa

nousi muutaman tunnin kuluttua, hän laittoi paljaat jalkansa tossuihin ja yritti kävellä kohti tulta, mutta tunsu heti terävän kivun vasemmassa jalkapohjassaan. Tutkittaessa todettiin, että jalassa oli lasinsirpale; se poistettiin heti, mutta haava jäi, ja se vuoti hyvin vähän verta. Margareeta, joka oli aina rohkea, ei pian ajatellut onnettomuutta enempää ja jätti haavan huomiotta. Muutamaa päivää myöhemmin hänen jalkansa kuitenkin tulehtui pahasti, ja hän kärsi kovista kivuista. Lopulta 22. päivä kutsuttiin lääkärit paikalle ja pidettiin neuvonpito. He totesivat, että jalka oli jo kuoliassa, ja päättivät, että ainoa tapa pelastaa hänen henkensä oli amputoida jalka. Seuraavana päivänä, 23. päivänä, he antoivat Monsieur de Montécuten, hänen almanaksensa ja rippi-isänsä, tehtäväksi kertoa hänelle uutiset ja valmistella hänet hirvittävään leikkaukseen. "

Järjestettyään maalliset asiansa kuntoon, Margareeta määräsi 30. marraskuuta lääkärit aloittamaan. Heidän yritettyään säästää häntä tuskilta, joita tällainen traumaattinen leikkaus aiheuttaisi, he antoivat hänelle niin suuren annoksen oopiumia, että hän kuoli yliannostukseen ilman leikkausta varhain 1. joulukuuta. Hänen ruumiinsa laskettiin lepäämään Philibertin ruumiin viereen hänen rakkaaseen Broun kirkkoon.

Margareetan elämään ja kuolemaan liittyi kummallinen jälkikirjoitus syyskuulta 1856, kun hänen hautaholvinsa sisäänkäynti löydettiin sattumalta uudelleen Philibertin muistomerkin lähellä sijaitsevan lattian kunnostuksen yhteydessä. Saman vuoden joulukuussa holvi avattiin virallisesti ensimmäistä kertaa sitten Margareetan hautaamisen vuonna 1532. Löydettiin kolme lyijyarkkua, Margareetan, Philibertin ja hänen äitinsä Bourbonin Margareetan arkut. Philibertin arkku oli ehjä, mutta naisten jäännökset olivat hajallaan holvissa, koska niiden arkkujen tammikuoret olivat rapistuneet ja lyijyiset sisäarkut vaurioituneet. Margareetan kallon päältä löytyi yhä kirkkaan kultainen tukka, josta hänen elinaikanaan usein puhuttiin, ja hänen alaraajansa olivat ehjät, mikä osoittaa, ettei leikkausta ollut tehty. Vaurioituneet arkut kunnostettiin, ja kardinaali Donnet järjesti hautaustoimituksen 5. heinäkuuta 1858.

LAULUJEN TEKSTIT | TEXTS OF THE SONGS

Tous les regretz

All the anguish that ever was in the world,
comes to me wherever I am.
Take my heart in its deep pain
and break it so that my lady may see it.

Kaikki ahdistus, mitä maailmassa on
koskaan ollut, tulee luokseni, missä ikinä
olenkin. Ota sydämeni sen syvässä
tuskassa ja särje se niin, että naiseni
näkee sen.

Belle pour l'amour de vous

Lovely one, it is for love of you That I
came to this city. If there you were not
welcome, You would not be asked for
there.

Rakkaani, sinun rakkautesi vuoksi tulin
tähän kaupunkiin. Jos siellä et olisi
tervetullut, Sinua ei olisi pyydetty sinne.

Vray Dieu qui me confortera

Dear God, who shall comfort me
When by a false villain I am held
Locked in this room alone?
I would need a *vert gallant*

Rakas Jumala, kuka lohduttaa minua
Kun valheellinen roisto minua pitää
lukittuna tähän huoneeseen yksin?
Tarvitsisin urhoollisen vihreän ritarin,

To caress me often in the night
And go to sleep in the cool morning.

Doleo super te

I grieve for thee, brother Jonathan, The
source of all my joy. Thy love to me was
wonderful, above the love of women.

As a mother loves her son,
So did I love thee.
How are the mighty fallen
And the weapons of war perished.

Plus nulz regretz

Let no more regrets, great, middling or
small, Devoid of joy, be uttered or written.
Now returns the golden age of Saturn
When complaints and cries were but little
known. Long have endless misfortunes

joka hyväilisi minua usein yöllä ja
nukuttaisi minut viileänä aamuna.

Minä suren sinua, veli Joonatan, kaiken
iloni lähde. Sinun rakkautesi minua
kohtaan oli ihmeellinen, yli naisten
rakkauden.

Niin kuin äiti rakastaa poikaansa, niin
minä rakastin sinua. Kuinka mahtavat
ovatkaan kaatuneet ja aseet tuhoutuneet.

Älkää enää pahoittako, suuret,
keskisuuret tai pienet, iloa vailla olevat,
lausuko tai kirjoittako. Nyt palaa
Saturnuksen kulta-aika
Kun valitukset ja huudot olivat vain vähän
tunnettuja. Kauan ovat loputtomat
onnettomuudet

Pummelled and maltreated us, made us
poor and thin, But now we are fortified
with hope; Allied and united, let us have
no more regrets. On our grassy meadows
and gardens

Phoebus will beam down his noble rays;
Thus our burgeoning buds will grow
Without abuse or harmful disorder.
Let no more regrets follow us;

Our happiness is nigh, descending from
blessed heaven. Let regrets harder than
stone, fierce and bitter,
Go elsewhere and seek other nests!
Though Mars takes from us the white
fleur-de-lis Without wrongdoing, yet
Venus gives us

The red rose, loving and precious,
So that our spirits will no more feel
regrets.

turmelleet ja satuttaneet meitä, tehneet
meistä köyhiä ja laihoja, mutta nyt
olemme saaneet toivoa; Liittoutuneina ja
yhdistyneinä emme enää kadu.
Ruohoniityillä ja puutarhoissamme

Phoebus säteilee jalot säteensä; Näin
orastavat nuppumme kasvavat ilman
väärinkäyttöä tai haitallista häiriötä.
Älköön enää katumus seuratko meitä;

Onnemme on lähellä, se laskeutuu
siunatusta taivaasta. Katumukset kiveä
kovemmat, raivokkaat ja katkerat,
menkää muualle ja etsikää muita pesiä!
Vaikka Mars vie meiltä valkoisen liljan
ilman vääryyttä, Venus kuitenkin antaa
meille

punaisen ruusun, rakkaan ja
kallisarvoisen, niin etteivät sielumme
enää kadu.

Mijn hert altijd heeft verlangen

My heart is always longing For you, my beloved.

Your love has captured me I want to be your very own For all the world

So that anyone can see or hear That you alone have my heart, Therefore, my love, do not fail me.

Me fauldra il

Must I always languish thus?
Must I finally die thus?
Will no one recognise my suffering?
It is too much to endure,
Since it has been thus since my childhood.

I pray to God that he may give me strength,
I swear by my faith, that to this I am accustomed,
For my salvation is often near to me,

Sydämeni kaipaa aina sinua, rakkaani.
Sinun rakkautesi on valloittanut minut ja haluan olla sinun omasi, koko maailman puolesta.

Niin että kaikki näkevät tai kuulevat, että vain sinulla on minun sydämeni, siksi, rakkaani, älä petä minua.

But for the people, one needs to maintain one's countenance.

Thus entrapped, alone and by myself,
I must be patient.
Alas, for me it is too big a pennance,
Indeed yes, I hear all the more because I cannot see.

Pitääkö minun aina kärsiä näin?
Pitääkö minun lopulta kuolla näin?

Eikö kukaan tunnista kärsimystäni?
Se on liikaa kestettäväksi, sillä näin on
ollut lapsuudestani asti.

Rukoilen Jumalaa, että hän antaisi
minulle voimaa,
Vannon uskoni kautta, että olen tähän
tuomittu, sillä pelastukseni on usein

Soubz ce tumbrel

Within this tomb, which is a harsh locked
cell Lies the green lover, the very worthy
slave Whose noble heart, drunk with true,
pure love, Loosing its lady, cannot bear to
live.

In peace and into the same
I shall sleep and rest in peace, forsooth, If
I have given a dream to my eyes.

lähellä minua, mutta ihmisten vuoksi on
säilytettävä kasvonsa.

Näin vangittuna, yksin ja yksinäni, minun
on oltava kärsivällinen. Ah, se on minulle
liian suuri rangaistus, koska kuulen
sitäkin enemmän, koska en näe.

Tässä haudassa, joka on visusti lukittu
selli, makaa vihreä rakastaja, hyvin
arvokas orja, jonka jalo sydän,
juovuksissa aidosta, puhtaasta
rakkaudesta, menettää naisensa, ei kestä
elää.

Rauhassa, nukun ja lepään, jos olen
antanut unelman nähdäkseni.

Plaine de duel et de melancolie

Fair filled with grief and melancholy,
Seeing my ills for ever multiply,
Until at last I can no longer bear them, I
am constrained, seeking my solace. To
yield to you all the rest of my days. I
require and humbly implore you
For all the pain I have

Never to abandon me,
[Full of sadness and melancholy]
Because I am yours for the rest of my life.

I care not who might weep laugh at this
I am yours, there's no gainsaying it:
No longer now can I hide from myself
Why I say, speaking from a heart quite
pure I yield to you for my remaining days.

Kaunis täynnä surua ja murhetta, Näen
vaivojeni ikuisesti lisääntyvän, kunnes
lopulta en enää kestä niitä, olen pakotettu
etsimään lohdutusta. Sinulle koko
loppuelämäni antaakseni. Pyydän ja
nöyrästi rukoulen sinua - kaikesta
tuskastani

Älä koskaan hylkää minua,
[Täynnä surua ja melankoliaa]
Koska olen sinun koko loppuelämäni.

En välitä kuka itkien nauraa tälle
Olen sinun, sitä ei voi kiistää:
En voi enää salata itseltäni, miksi sanon,
puhun puhtaasta sydäimestä, että
antaudun sinulle loppuelämäkseni.

Dulces exuviae

Sweet relics, sweet so long as God and
Destiny allowed,
Now receive my life-breath, and set me
free from this suffering.
I have lived my life and finished the
course which Fortune allotted me. Now
my great wraith shall pass in state to the
world below.

Suloisia jäännöksiä, suloisia niin kauan
kuin Jumala ja kohtalo sen sallivat,
Ottakaa nyt elämäni henkäys ja
vapauttakaa minut tästä kärsimyksestä.
Olen elänyt elämäni ja suorittanut
loppuun sen, minkä onni minulle osoitti.
Nyt minun suuri haamuni siirtyy
tuonpuoleiseen maailmaan.

Cueurs desolez/Dies illa

Afflicted hearts of all nations,
Take on mourning and lamentation! Seek
no longer the harmonious lyre Of Orpheus
to proclaim your joy, But be plunged into
desolation.

Kaikkien kansojen kärsivät sydämet,
Ottakaa suru ja valitus! Älkää enää etsikö
Orfeuksen sointuvaa lyyraa julistamaan
iloanne, vaan uppoutukaa
lohduttomuuteen.

ESIINTYJÄT | MUSICIANS

Héloïse Bernard on ranskalais-amerikkalainen laulaja, joka asuu Glasgow'ssa, Skotlannissa. Hän on valmistunut Skotlannin kuninkaallisesta konservatoriosta, ja hänellä on myös musiikin kandidaatin tutkinto Viron kansallisesta musiikki- ja teatteriakatemiasta sekä maisterintutkinto ranskalaisesta kirjallisuudesta Pariisin yliopistosta. Hänen oopperarooleihinsa ovat kuuluneet muun muassa Missia Lehàrin Iloisessa leskessä ja Eurydike Offenbachin Orphée aux Enfersissä, molemmat Festival d'Opera Bouffe d'Etriché -festivaalilla Ranskassa. Hän on laulanut Mélisanden rooliin Auri Jurnan Pelleas/Mélisande-teoksessa Tallinnan Von Glehni -teatterissa ja Tarton kansainvälisellä opiskelijoiden draamafestivaalilla, Susannan roolin Mozartin Figaron häissä Opera de Catellóssa, Amoren rooliin Monteverdin L'incoronazione di Poppea -teoksessa OrQuesta -yhtyeen kanssa ja Lucyn rooliin Menottin Puhelimessa. Hän on ollut näyttelijä lapsesta asti ja suorittanut näyttelijäntutkinnon Ecole Nationale de Créteilissä. Yhdistyneessä kuningaskunnassa hän näytteli marraskuussa 2017 useamman eri rooliin Leo Grahamin versiossa Shakespearen Henrik V:stä. Innokkaana barokkimusiikin tulkitsijana hän on esittänyt profaania ja sakraalia ohjelmistoa Ranskassa, Alankomaissa ja Virossa toimivien yhtyeiden kanssa, esiintyen Didona Dido ja Aeneas -oopperassa Young Baroque Ensemblen kanssa ja hiljattain Iriksenä Ecclesin Semele-teoksessa Julian Perkinsin johdolla. Hän tekee yhteistyötä virolaisen luottutaiteilijan Kristiina Wattin kanssa Ensemble Cordes en Ciel -yhtyeessä. Héloïse on myös syvästi kiinnostunut nykymusiikista ja hän on mukana erilaisissa projekteissa nuorten nousevien runoilijoiden ja säveltäjien kanssa.

Héloïse Bernard is a French-American singer based in Glasgow. A graduate of the Royal Conservatoire of Scotland, she also holds a Bachelor in Music from the Estonian National Academy of Music and Theatre and a Masters in French Literature from the University of Paris. Her operatic roles have included Missia in the Merry Widow, by Lehár, Eurydice in Orphée aux Enfers, by Offenbach, both at the Festival d'Opéra Bouffe d'Etriché, in France. She has sung Mélisande in Auri Jurna's creation of Pelleas/Mélisande at the Theatre Von Glehni in Tallinn and at the International Student Drama Festival in Tartu, Susanna in Mozart's Figaro with the Opera de Catelló, Amore, in L'incoronazione di Poppea by Monteverdi with the ensemble OrQuesta, and Lucy, in The Telephone, by Menotti. An actress since her childhood, she completed a degree in Drama at the Ecole Nationale de Créteil. Once in the UK, she played the roles of Chorus, Boy and Catherine in Leo Graham's staging of Henry V, by Shakespeare, in November 2017. A keen interpreter of baroque music, she has performed profane and sacred repertoire with ensembles in France, the Netherlands and Estonia, appearing as Dido in Dido and Aeneas with the Young Baroque Ensemble and more recently as Iris, in Eccles's Semele with the Academy of Ancient music, directed by Julian Perkins. She collaborates with Estonian lutenist Kristiina Watt in the Ensemble Cordes en Ciel. Héloïse nourishes a deep interest in contemporary music, involving herself in projects with young poets and composers such as Electra Perivolaris.

The Linarol Consort on perehtynyt erilaisten viola da gambojen sointiin ja tutkimaan niiden ainutlaatuista äänimaailmaa. Erityisesti yksi merkittävä soitin, joka tunnetaan kuivalla, kuratoriaalisella nimellä "SAM66", on Venetsiassa 1500-luvun puolivälin tienoilla valmistettu tenorigamba. Tämä suuren venetsialaisen soitinrakentajan Francesco Linarolin (n. 1520–1577) rakentamista soittimista ainoana säilynyt viola da gamba on nykyisin osa Wienin Kunsthistorisches Museumin laajaa historiallisten soittimien kokoelmaa yhdessä muiden soittimien kanssa.

Museovierailun jälkeen vuonna 2001, jolloin yhtyeen johtajalla David Hatcherilla oli onni päästä käsittelemään, tutkimaan ja valokuvaamaan soitinta, Linarol Consort tilasi kopiot soittimesta soitinrakentaja Richard Jonesilta, joka on omistanut suuren osan elämästään SAM66:n tutkimiselle ja sen perusteella soitinten uudelleenluomiselle. Richard Jones on tehnyt yli 100 tällaista soitinta, ja hänellä on vertaansa vailla oleva syvä ymmärrys aiheestaan, ja hänen viola da gambansa, jotka noudattavat uskollisesti alkuperäisen henkeä, ovat innoittaneet meitä ja monia muita tutkimaan edelleen näiden gambojen varhaisimpien ilmenemismuotojen mahdollisuuksia. Vaikka SAM66 on tenorigamba, tiedämme 1500-luvun kuvauksista, jotka koskevat vielä suhteellisen uutta soitinta, että gamboja valmistettiin eri kokoisina: diskantti-, tenori- ja bassogamba sekä isoa "suurbassogamba".

Venetsialainen kirjailija, esiintyjä ja pedagogi Sylvestro Ganassi kuvailee kaksikielisessä viulunoppaassaan Regola Rubertina (1542) ja Lettione Seconda (1543) kolmea eri kokoa: diskantti, tenori ja basso, joita oli useita eri virityksiä. Saksalainen Hans Gerle, mainitsee kirjoituksessaan vuodelta 1532 jälleen kolme kokoa ja kolme viritystä, jotka vaihtelevat Ganassin tenorista hänen bassoonsa ja edelleen alaspäin "suurbassoon", joka on viritetty neljäsosan verran bassoa alemmaksi. Martin Agricola kirjoitti Magdeburgissa vuonna 1528 kolmesta koosta: diskantti, tenori ja basso, mutta vain hänen bassossaan on kuusi kieltä, korkeammissa soittimissa vain viisi. Ganassi antaa yksityiskohtaiset ohjeet siitä, miten muusikot siirtävät musiikin soittimensa viritukseen sopiviin äänensävyihin riippuen soittimien keskinäisestä äänenkorkeudesta ("Rules") ja kunkin kappaleen äänensävyistä ("Orders").

The Linarol Consort- soittaa useimmiten Ganassin "Kolmen säännön mukaisesti", jossa kukin viola da gamba viritetään neljäsosan verran toista korkeammalle, joka on ollut yleisin tapa virittää soittimet (Agricola ja Dalla Viola kuvaavat myös tällä tavalla viritettyjä konsortioita).

The Linarol Consort came into existence in order to explore the soundscape of a unique viol. Known by the dry, curatorial epithet “SAM66”, this remarkable instrument, a tenor viol made in Venice around the middle of the 16th century, is the sole surviving viol of the great Venetian luthier Francesco Linarol (c.1520– 1577). It is now part of the large collection of historical instruments in the Kunsthistorisches Museum, Vienna, along with other types of instruments by the same maker, and viols by his son, Ventura.

Following a visit to the museum in 2001, when David Hatcher was fortunate enough to be able to handle, closely examine and photograph the instrument, the Linarol Consort commissioned a set of copies made by Richard Jones, a maker who has dedicated much of his life to researching and recreating instruments after SAM66. Having made over 100 such instruments, Richard has built up a depth of understanding for his subject second to none, and his viols, following faithfully the spirit of the original, have inspired us and many others to further investigate the possibilities of these earliest manifestations of the viol.

Although SAM66 is a tenor, we know from 16th century descriptions of what was still a relatively new instrument, that viols were made in a range of sizes: treble, tenor, bass and the large “great-bass”. The Venetian writer, performer and pedagogue, Sylvestro Ganassi, in his two-volume tutor for the viol, *Regola Rubertina* (1542) and *Lettione Seconda* (1543), describes three sizes: treble, tenor and bass, in a variety of tunings. The German Hans Gerle, writing in 1532, again gives three sizes, with three tunings which range from Ganassi’s tenor, through his bass and further down to a “great-bass”, tuned a fourth below the bass. Martin Agricola, writing in Magdeburg in 1528, gives three sizes: treble, tenor and bass, but only his bass has six strings, the higher instruments having just five. Ganassi details comprehensive instructions on how the musicians are to transpose the music to keys that suit the tunings of their viols, depending on the relative pitch of the viols within their consort (“*Rules*”) and on the key signature of each piece (“*Orders*”).

The Linarol Consort most often plays using Ganassi’s “*Rule Three*”, in which each size of viol is tuned a fourth above the other, and which he describes as being the most common (Agricola and Dalla Viola both describe consorts tuned in this way too). Later in the treatise, Ganassi tells us that “*most players play the viol a fourth higher*”, which he describes as a fourth Rule. This brings much of the repertoire of the first half of the 16th century onto the top four strings of each viol, the most sonorous range of the consort of treble-tenor- bass tuned in c-G-D, whether that be the actual or relative pitches of the three sizes of viols in the typical consort.

Pukstaavi, SUOMALAISEN KIRJAN MUSEO

Festivaalin konserttilippua näyttämällä pääset Suomalaisen kirjan museo
Pukstaaviin ja Sastamalan seudun museoon puoleen hintaan!
Tarjous voimassa 13.-16.7.2023.

www.pukstaavi.fi